

Urologie

Informatie
voor de patiënt

Uw therapie
Docetaxel

In dit boekje vindt u specifieke informatie over uw chemotherapie met docetaxel, het verloop van de therapie en de mogelijke nevenwerkingen. Vervolgens vindt u over de meeste nevenwerkingen meer uitgebreide informatie. U kan steeds bij uw arts of onco-coach terecht indien u na het lezen van deze brochure nog verdere vragen zou hebben.

De bedoeling is dat u de mogelijke nevenwerkingen gemakkelijker herkent en ons meldt zodat we hier tijdig kunnen op inspelen.

We geven u tips om met deze nevenwerkingen om te gaan en laten u weten in welke gevallen u uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige moet contacteren. Zij geven graag meer uitleg.

INHOUD

▪ Wat is de samenstelling van deze therapie?.....	3
▪ Hoe verloopt de therapie?.....	3
▪ Wat zijn de mogelijke bijwerkingen van docetaxel? Wat kan ik daaraan doen?.....	4
▪ Mogelijke bijwerkingen van docetaxel (overzicht).....	5
▪ Invloed op de werking van het beenmerg.....	6
▪ Een verminderd aantal witte bloedcellen.....	6
▪ Een verminderd aantal rode bloedcellen.....	8
▪ Een verminderd aantal bloedplaatjes.....	9
▪ Haarverlies.....	12
▪ Vermoeidheid.....	14
▪ Smaakverandering, reukverandering.....	16
▪ Irritatie en ontsteking van het mondslijmvlies.....	19
▪ Diarree (buikloop).....	23
▪ Grieperig gevoel.....	25
▪ Tintelingen en zenuwpijnen.....	26
▪ Veranderingen aan de nagels.....	27
▪ Last aan de ogen.....	28
▪ Invloed op de seksualiteit.....	30
▪ Nevenwerkingen door het gebruik van corticosteroïden.....	31
▪ Contactgegevens.....	34

Wat is de samenstelling van deze therapie?

De therapie bestaat uit één celremmend geneesmiddel (cytostaticum): docetaxel.

Daarnaast kunnen er nog enkele andere geneesmiddelen voorgeschreven worden. Die dienen ter ondersteuning van de behandeling, bijvoorbeeld om de bijwerkingen te beperken.

Hoe verloopt de therapie?

Het onderstaande schema geeft een overzicht van het verloop van één cyclus van de therapie.

Eén cyclus duurt 3 weken en omvat 1 dagopname voor chemotherapie. Dag 1 is altijd de eerste dag van een nieuwe cyclus. De volgende cyclus start in principe steeds 3 weken na dag 1, als de bloedsuitslagen en de algemene toestand dit toelaten.

Voor deze behandeling neemt u ondersteunende medicatie in met Medrol® omdat deze medicatie de nevenwerkingen van docetaxel vermindert.

De chemotherapie kan en mag enkel worden toegediend als u deze medicatie hebt ingenomen vóór de toediening, zoals voorgeschreven. Meld het aan uw arts of verpleegkundige als u de medicatie bent vergeten.

U neemt uw medicatie in volgens volgend schema:

Dag in de cyclus	Plaats	Tijdstip	Medicatie
-1	Thuis	20u	1 co Medrol® 32 mg
1	Thuis	7u30	1 co Medrol® 32 mg
	Dagkliniek	8u	Chemotherapie
	Thuis	20u	½ co Medrol® 32 mg
2	Thuis	7u30	½ co Medrol® 32 mg
	Thuis	20u	½ co Medrol® 32 mg
22	<i>Start nieuwe cyclus</i>		

Wat zijn de mogelijke bijwerkingen van docetaxel?

Wat kan ik daaraan doen?

Hoe u deze nevenwerkingen beleeft, is erg persoonlijk. Sommige mensen hebben veel last van nevenwerkingen, anderen weer niet. **Laat u niet beïnvloeden door verhalen van andere mensen.**

Bovendien heeft de ernst van de nevenwerkingen niets te maken met het effect van de behandeling. Aarzel niet uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige te contacteren met uw vragen, gevoelens en eventuele onzekerheden. Vaak kan aangepaste hulp een probleem verzachten of verhelpen.

Op de pagina hiernaast krijgt u een opsomming van de verschillende nevenwerkingen die kunnen voorkomen.

In de daarop volgende pagina's vindt u voor de meeste nevenwerkingen meer uitleg en tips om met deze nevenwerkingen om te gaan.

U kunt het symptoomdagboek gebruiken om klachten en eventuele problemen te noteren. Het dagboek geeft ons een goed beeld van het verloop van de behandeling en helpt ons om problemen gericht met u te bespreken.

Mogelijke bijwerkingen van docetaxel

- De aanmaak van bloedcellen in het beenmerg kan tijdelijk worden geremd. Als gevolg daarvan kunt u vatbaar worden voor infecties en bloedarmoede krijgen. U kunt sneller blauwe plekken en/of een bloedneus krijgen. p. 6
- Waarschijnlijk zal u uw haar verliezen. Mogelijk wordt uw haar enkel dunner. p. 12
- Deze therapie kan vermoeidheid veroorzaken. Ook na afloop van de totale behandeling kunnen deze klachten tijdelijk aanhouden. p. 14
- Uw smaak kan tijdelijk veranderen. p. 16
- Het slijmvlies van de mond kan ontstoken raken. U kunt daardoor blaasjes en pijn in de mond krijgen. Een goede mondverzorging is belangrijk p. 19
- Het slijmvlies van de darm kan geïrriteerd raken. Daardoor kunt u diarree krijgen. p. 23
- De therapie kan griepachtige verschijnselen veroorzaken. U kunt hoofdpijn, koorts, spierpijn en pijnlijke gewrichten krijgen. p. 25
- U kunt tintelingen en een voos gevoel in uw vingertoppen en tenen krijgen. p. 26
- De kleur van uw nagels kan veranderen, de nagels kunnen soms loslaten. p. 27
- U kunt last hebben van tranende en pijnlijke ogen met eventueel een wazig zicht. p. 28
- U kunt vocht opstapelen. Uw gewicht kan hierdoor toenemen.
- Het komt af en toe voor dat iemand allergisch reageert op docetaxel. Een allergische reactie kenmerkt zich door het optreden van huiduitslag, (eventueel over heel het lichaam), een gevoel van benauwdheid, lage bloeddruk, koorts of rillingen. Het is belangrijk dergelijke gewaarwordingen onmiddellijk te melden aan de verpleegkundige of arts. Er kan dan vlug en adequaat worden gereageerd.
- Deze therapie kan invloed hebben op de seksualiteit en vruchtbaarheid. De mate waarin is van vele factoren afhankelijk. Praat hierover met uw verpleegkundige en/of arts. p. 30
- De inname van corticosteroïden (namelijk Medrol®) kan bijwerkingen veroorzaken. Toch is het belangrijk dat u deze medicatie inneemt zoals het staat aangegeven of werd uitgelegd. De medicatie is immers belangrijk voor uw behandeling. p. 31

Invloed op de werking van het beenmerg

Beenmerg is belangrijk voor de aanmaak van bloedcellen. Witte bloedcellen beschermen u tegen infectie, rode bloedcellen vervoeren zuurstof en bloedplaatjes zorgen voor de bloedstolling. Door de therapie kunnen deze cellen in aantal verminderen.

Om de invloed van de therapie op uw beenmerg na te gaan, wordt uw bloed vóór elke toediening door een eenvoudige bloedafname gecontroleerd. Wanneer blijkt dat de bloedcellen zich nog niet voldoende hersteld hebben, kan een transfusie met bloedcellen noodzakelijk zijn. Het kan nodig zijn dat de therapie één of twee weken wordt uitgesteld. Zo hebben uw bloedcellen de kans om extra te recupereren.

Soms kan het zijn dat de dosis wordt verminderd bij een volgende toediening.

De invloed op de werking van het beenmerg kan 3 zaken omvatten:

1. Een verminderd aantal witte bloedcellen
2. Een verminderd aantal rode bloedcellen
3. Een verminderd aantal bloedplaatjes

Deze drie aspecten worden hieronder behandeld.

Een verminderd aantal witte bloedcellen

Een vermindering van het aantal witte bloedcellen vergroot de kans op een infectie.

Een infectie kan gevaarlijk zijn als ze niet dadelijk behandeld wordt. Als er tijdelijk weinig of geen witte bloedcellen in het lichaam aanwezig zijn, heeft een infectie immers vrij spel om zich uit te breiden over het hele lichaam. Bij een vroegtijdige behandeling is er geen probleem.

Tekenen van infectie

- koorts
- koude rillingen
- hoofdpijn, zich echt ziek voelen
- keelpijn, hoest, verstopte neus (infectie van de luchtwegen)
- branderig gevoel bij het plassen, vaak in kleine hoeveelheden plassen (infectie van de urinewegen)
- buikkrampen, branderige pijn aan de sluitspier (darminfectie)
- plaatselijke roodheid, zwelling, warmte, pijn (huidinfectie)
- vochtverlies (eventueel etter) uit de ogen of oren

Neem nooit op eigen initiatief geneesmiddelen als u vermoedt dat u een infectie hebt. Neem dan onmiddellijk contact op met uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige.

Enkele raadgevingen

- Meet dagelijks uw lichaamstemperatuur, bij voorkeur op hetzelfde tijdstip en best 's avonds. Raadpleeg uw (huis)arts onmiddellijk bij een lichaamstemperatuur van 38°C of hoger en/of bij rillingen.
- Zorg voor een goede mond- en lichaamshygiëne. Neem als het kan dagelijks een bad en was uw handen zeer regelmatig, zeker voor het eten en nadat u naar het toilet bent geweest. Poets uw tanden minstens tweemaal per dag, liefst na elke maaltijd en zeker vóór het slapen gaan.
- Inspecteer regelmatig uw mond op tekenen van beschadiging.
- Let op keelpijn en kortademigheid. Ga na of u hoest en/of u gekleurde fluïmen hebt.
- Controleer hoe vaak en hoeveel u urineert. Ga de helderheid en de geur van uw urine na en/of u pijnlijk urineert.
- Voorkom wondjes en verzorg opgelopen wondjes meteen.
- Vermijd het contact met mensen die griep hebben of verkouden zijn en met kinderen die mazelen, windpokken, rode hond of andere kinderziekten hebben.
- Vermijd plaatsen waar veel mensen samenkomen (grootwarenhuizen, bioscopen, wachtkamers, openbaar vervoer). Als u deze voorschriften goed volgt, is het niet nodig dat u zich volledig isoleert of alle bezoek vermijdt.
- Vermijd het verzorgen van huisdieren of gebruik hiervoor (lichte) wegwerphandschoenen.

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

Neem onmiddellijk contact op met uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige wanneer u tekens van een infectie waarneemt.

Vraag advies aan uw (huis)arts als u bepaalde vaccins, zoals bijvoorbeeld het griepvaccin, nodig hebt.

Duurtijd

De verminderde aanmaak van witte bloedcellen door de therapie is van tijdelijke aard. De aanmaak van witte bloedcellen herstelt zich immers spontaan.

Soms kan het zijn dat uw arts beslist extra medicatie (groeifactoren onder de vorm van een inspuiting) te geven om het nadelige effect op het beenmerg tegen te gaan. Deze inspuiting zorgt ervoor dat het aantal witte bloedcellen zich sneller zal herstellen. Sommige groeifactoren kunnen botpijnen veroorzaken en een grieperig gevoel geven bij de eerste toedieningen. Deze nevenwerkingen kunnen verholpen worden door inname van paracetamol (zoals bijvoorbeeld Dafalgan®, Perdolan®) een half uurtje voor de inspuiting.

Een verminderd aantal rode bloedcellen

Een verminderd aantal rode bloedcellen geeft kans op bloedarmoede. Mogelijk bent u hierdoor sneller moe en voelt u zich futloos. U kunt er bleek uitzien. Vermijd daarom extra inspanningen en voorkom uitputting. Beperk u tot uw normale activiteiten en meld vermoeidheidsklachten aan de arts of de verpleegkundige.

Enkele raadgevingen

- Maak een dagindeling, dit brengt structuur en spaart ook energie.
- Verdeel de huishoudelijke taken over een week en doe iedere dag een beetje.
- Doe uw boodschappen op momenten dat het rustig is in de winkel.
- Zorg voor een goede voeding met voldoende ijzer, vitamine B, vitamine C en foliumzuur. Drink voldoende.
- Vermijd tijdsdruk en laat anderen ook eens iets voor u doen.
- Durf 'neen' te zeggen!

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

Neem contact op met uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige als u zich duizelig voelt, kortademig bent, pijn hebt in de borstkas.

Of als u abnormaal veel last hebt van koude en u zich bij de minste inspanning moe voelt.

Duurtijd

Bloedarmoede door de therapie is van tijdelijke aard. De aanmaak van rode bloedcellen herstelt zich spontaan.

Soms oordeelt de arts dat het nodig is een transfusie van rode bloedcellen toe te dienen of extra medicatie (onder de vorm van een inspuiting) te geven om het nadelige effect op het beenmerg tegen te gaan. Deze inspuiting zorgt ervoor dat het aantal rode bloedcellen zich sneller zal herstellen. Uw arts kan ook ijzertabletten of foliumzuur voorschrijven. IJzertabletten kunnen uw stoelgang tijdelijk zwart kleuren. Het is belangrijk uw stoelgangpatroon goed op te volgen om verstopping te voorkomen.

Een verminderd aantal bloedplaatjes

Een verminderd aantal bloedplaatjes vergroot de kans op blauwe plekken en/of onderhuidse bloedingen, neusbloedingen en bloedend tandvlees. Als u zich verwondt, blijft die wonde ook langer bloeden.

Bij vrouwen kan de menstruatie heviger zijn. Ook het braaksel en de fluimen kunnen bloed bevatten. Soms komt er bloed voor in de urine of in de stoelgang.

Enkele raadgevingen

- Gebruik een zachte tandenborstel en tandzijde in plaats van tandenstokers.
- Eet zacht voedsel waarbij de kans op verwonding van het tandvlees en mondslijmvlies zo klein mogelijk is (bijvoorbeeld geen harde frietjes, nootjes, appels, ...).
- Gebruik een elektrisch scheerapparaat in plaats van scheermesjes.
- Vermijd nauw aansluitende kleding met schurende stoffen.
- Vermijd activiteiten of sporten waarbij u zich kunt kwetsen en gebruik handschoenen bij het klussen of tuinieren.
- Gebruik een glijmiddel bij intiem seksueel contact.
- Gebruik geen tampons bij menstruatie.
- Raadpleeg uw behandelende arts als u een tandarts nodig hebt.
- Laat uw tandarts weten dat u met chemotherapie of celremmende geneesmiddelen wordt behandeld. Een tandverzorging veroorzaakt gemakkelijk een bloeding.
- Neem nooit op eigen initiatief geneesmiddelen.
- Neem nooit op eigen initiatief aspirine of geneesmiddelen die aspirine bevatten. Aspirine bevat een stof die het bloed doet verdunnen en dat wordt nu best vermeden.
- Als u een bloedneus hebt, blijf dan rechtop zitten en snuit flink uw neus, zodat het meeste bloed eruit is. Daarna knijpt u uw neus vlak onder het neusbeen minstens 10 minuten dicht. Buig uw hoofd licht voorover en blijf rustig ademen langs de mond. Is het bloeden gestopt, probeer dan uw neus niet meer te snuiten. Door te snuiten maakt u immers mogelijk het bloedstolsel los waardoor uw neus opnieuw begint te bloeden. Als u het bloeden niet gestopt krijgt, kunt u best uw arts contacteren. Begin alleszins niet zelf met andere maatregelen zoals bijvoorbeeld bloedstelpende watten.

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

Neem contact op met uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige bij het spontaan ontstaan van blauwe plekken, het regelmatig voorkomen van een moeilijk te stelpen bloedneus, bij hoofdpijn en bij een verlengde menstruatie. Neem ook contact op als u bloed moet braken of bloed in de stoelgang of urine ziet.

Duurtijd

De verminderde aanmaak van bloedplaatjes door de therapie is van tijdelijke aard. De aanmaak van bloedplaatjes herstelt zich immers spontaan. Soms oordeelt de arts dat het nodig is om een transfusie van bloedplaatjes toe te dienen.

Haarverlies

Uw behandeling maakt het haar dunner of geeft haarverlies. Haarverdunning of haarverlies bij chemotherapie is tijdelijk. Er zijn geen goede maatregelen om haarverlies te vermijden.

Enkele raadgevingen

Probeer huidirritatie te voorkomen.

- Wees voorzichtig bij de verzorging van uw haar. Was het met lauw water, gebruik een milde shampoo en een crèmespoeling.
- Droog het haar voorzichtig.
- Gebruik een zeer zachte borstel of een kam met ver uit elkaar staande tanden. Begin onderaan te kammen en eindig bovenaan.
- Het is af te raden om een permanent te nemen, krulspelden of haarspray te gebruiken of uw haar te verven tijdens de behandeling.
- Sommige mensen vinden het minder hinderlijk als hun haar kort wordt geknipt voordat het gaat uitvallen.

Haarverlies kan u emotioneel ontredde. Het is normaal dat u soms overstuur raakt, kwaad bent en dat u zich hopeloos, droevig, angstig of verlegen voelt. Praat over deze gevoelens met uw familie, vrienden, arts, verpleegkundige en anderen als u daar behoefte aan hebt.

Het is belangrijk dat uw hoofdhuid beschermd blijft om afkoeling te vermijden.

Voor het begin van de behandeling wordt met u besproken of een pruik nodig zal zijn en zo ja, waar u die kunt aanschaffen. U krijgt een attest, zodat u een deel van de kosten van de pruik kunt terugvorderen van uw ziekenfonds. Zet uw pruik nu en dan af om uw hoofdhuid te laten ademen.

Uiteraard kunt u er ook voor kiezen om uw hoofdhuid te beschermen met bijvoorbeeld een sjaal, een hoed of een pet.

Misschien kunt u wat meer make-up gebruiken als uw ogen dat verdragen. Er worden in het ziekenhuis workshops georganiseerd rond het gebruik van haarbanden, sjaals, verzorging, make-up enzovoort. Meer info krijgt u bij de verpleegkundige of sociaal werker.

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

- Als u vragen hebt over haarverlies en de verzorging van uw haar.
- Als u uw gevoelens van ergernis, verdriet, enzovoort wilt delen.

Duurtijd

Haaruitval gaat gepaard met jeuk op het hoofd en begint 14 tot 16 dagen na de eerste toediening. Uw haar begint meestal twee tot drie maanden na het stoppen van de therapie terug te groeien. Soms heeft het een andere kleur. Ook de structuur kan anders zijn, zo kan uw nieuwe haar krullend zijn in plaats van glad of omgekeerd.

Vermoeidheid

Veel mensen die behandeld worden met chemotherapie of andere celremmende geneesmiddelen, hebben naarmate de behandeling vordert last van (extreme) vermoeidheid. U kunt zich zowel lichamelijk als mentaal vermoeid voelen. Het aantal patiënten dat vermoeidheidsklachten heeft, varieert en de ernst van de klachten hangt af van de duur en het soort behandeling.

Vermoeidheid is geen banale klacht. Spreek erover met uw arts en/of verpleegkundige.

Enkele raadgevingen

- Door erover te spreken met uw behandelende arts en/of verpleegkundige, kunnen er mogelijke oorzaken opgespoord worden die deze vermoeidheid mee in de hand werken.
- Probeer een evenwicht te vinden tussen (lichte) activiteit en rust.
- Probeer voldoende actief te blijven. U zult zich daardoor zowel lichamelijk als mentaal beter voelen.
- Regelmatig lichte oefeningen zijn beter dan erg belastende activiteiten. U kunt actief blijven in het huishouden, of u kunt lichte activiteiten beoefenen zoals wandelen, fietsen of zwemmen.
- Eenvoudige oplossingen kunnen u helpen in het huishouden. Bij het boodschappen doen bijvoorbeeld kan het helpen vooraf een lijstje te maken en een boodschappentrolley mee te nemen, zodat u geen zware tassen moet dragen. Strijken kunt u al zittend proberen. U kunt ervoor kiezen om eenvoudige maaltijden te bereiden. Voelt u zich een dag minder moe, dan kunt u een maaltijd op voorhand bereiden en deze invriezen.
- Plan vandaag uw activiteiten en taken voor morgen. Geef prioriteiten en doe geen onnodige inspanningen.

- Las tijdens de dag rustperiodes in, indien nodig.
- Zorg voor voldoende ontspanning (muziek, film, kunst, relaxatieoefeningen).
- Vraag hulp aan familie, vrienden of instanties. De sociaal werker kan u hierbij zeker helpen.
- Tot slot worden infosessies georganiseerd die u kunnen helpen om te gaan met vermoeidheid. U kunt tijdens maar ook na uw behandeling aan zo'n sessie deelnemen. U kunt er ervaringen uitwisselen met andere (ex-) kankerpatiënten, hoe zij met hun vermoeidheid omgaan en wat hen daarin heeft kunnen helpen. Zo blijft het misschien mogelijk bepaalde activiteiten verder te zetten.

Concrete informatie over deze sessies vraagt u best aan een verpleegkundige of sociaal werker.

Duurtijd

Vermoeidheid kan al optreden tijdens de eerste week van de behandeling en neemt nadien verder toe. Na het stopzetten van de behandeling zullen de klachten traag verminderen. Het is niet abnormaal dat u nog last hebt van vermoeidheid enkele maanden na het stopzetten van de therapie. Soms kan vermoeidheid nog verschillende jaren na de therapie duren.

Smaakverandering - reukverandering

Smaak- en reukveranderingen kunnen optreden door uw ziekte of behandeling. Wat u eet, kan plots anders smaken, terwijl u het niet anders hebt klaargemaakt. Het is dan plotseling erg zoet, bitter, zuur, zout of juist flauw. Probeer erachter te komen welke voedingsmiddelen uw voorkeuren hebben en vermijd de andere.

Enkele raadgevingen

Zorg dragen voor een goede mondhygiëne kan helpen. U vindt hier een aantal raadgevingen die belangrijk zijn voor een goede mondhygiëne: tanden poetsen, mondspoelingen en de verzorging van een tandprothese.

T a n d e n p o e t s e n

- Poets uw tanden minstens tweemaal per dag, en liefst na elke maaltijd en voor het slapengaan.
- Borstel regelmatig zachtjes uw tongrug. Een beslagen tong veroorzaakt dikwijls een slechte smaak en slechte adem.
- Gebruik een zachte of medium tandenborstel.
- Als uw arts geen mondspoelingen heeft voorgeschreven, mag u een klassieke tandpasta met fluor gebruiken.
- Vervang uw tandenborstel minstens om de twee maanden.
- Spoel na het poetsen uw tandenborstel grondig met lauw water en bewaar hem droog.
- Een elektrische tandenborstel moet zeer voorzichtig gebruikt worden. Ook hier is aandacht voor hygiëne van de borstelkop belangrijk.
- Tussen de tanden kunt u de tandplak verwijderen door eenmaal per dag gebruik te maken van tandzijde. Gebruik liever geen tandenstokers, die kunnen uw tandvles beschadigen. Als u mondspoelingen moet doen, dan gebruikt u best tandpasta zonder NLS (natriumlaurylsulfaat), bijvoorbeeld Sensodyne®F-gel, Zendium® of Meridol®.

M o n d s p o e l i n g

- Door de therapie kunt u vatbaarder worden voor infecties en daarom kan de arts u bijkomende mondspoelingen voorschrijven. Mondspoelingen op basis van chloorhexidine (bijvoorbeeld Perio-Aid®) hebben een antibacteriële werking. Het gebruik van een mondspoeling vervangt in geen geval het tandenpoetsen.
- Poets altijd eerst uw tanden.
- Neem 10 ml Perio-Aid®, dit mag eventueel verdund worden in 10 ml water vlak voor gebruik.
- Spoel minstens 1 minuut, eventueel opgesplitst in driemaal 20 seconden. Tweemaal spoelen per dag is voldoende, omdat het actief product 8 tot 12 uur blijft nawerken.

T a n d p r o t h e s e

- Reinig uw prothese minstens eenmaal per dag.
- Spoel uw prothese na iedere maaltijd af onder stromend water.
- Neem de prothese enkele uren per dag uit uw mond om uw slijmvlies wat rust te geven. Bij ontsteking of aftvorming van het mondslijmvlies laat u de prothese uit en raadpleegt u de arts.
- Laat 's nachts en bij een pijnlijke mond de prothese uit.
- Bewaar uw prothese droog en reinig ze voor u ze weer in uw mond plaatst.
- Tijdens periodes waarin uw arts het gebruik van een mondspoeling adviseert, borstelt u de prothese eerst met een chloorhexidine-oplossing (Perio-Aid®) voor u ze in de mond brengt.

Als de klassieke maaltijden u niet meer smaken:

- Probeer bereide gerechten uit.
- Gebruik voldoende kruiden.
- Gebruik nieuwe gerechten met nieuwe smaken.

Als de eetwaren te zuur lijken

- Bereid de groenten in een melksaus.
- Verwerk het fruit in moes.

Als de eetwaren te zout lijken

- Vermijd fijne vleeswaren.
- Vermijd belegen kazen.

Als de eetwaren een metaalsmaak hebben

- Eet vis, eieren en melkproducten in plaats van vlees.
- Vervang groene groenten door zetmeelproducten zoals aardappelen, rijst en pasta's.
- Soms helpt het om het metalen bestek te vervangen door plastic of hout.

Kies dranken met een frisse smaak

Water, thee, groentesap, vruchtensap, koolzuurhoudende dranken met citroen of sinaasappel.

Als u last hebt van onaangename geuren

- Neem koude of lauwe gerechten: salades, vis, vleesbrood, koude soepen en vers fruit.
- Vermijd eetwaren met een sterke geur, zoals koolsoorten en uien.
- Eet geen gerechten tegen uw zin.
- Als u zelf een maaltijd bereidt, houd er dan rekening mee dat u misschien anders proeft en kruidt dan u en uw tafelgenoten het gewoon zijn.

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

Neem contact op met uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige als u veel te weinig eet of als u te veel gewicht verliest. In het ziekenhuis kunt u altijd via uw behandelende arts of verpleegkundige een beroep doen op een diëtiste.

Duurtijd

Smaak- en reukveranderingen door de therapie zijn van tijdelijke aard. Na afloop van de therapie zal uw smaak- en reukzin geleidelijk aan herstellen

Irritatie en ontsteking van het mondslijmvlies

Een ontsteking ter hoogte van de mondslijmvliezen wordt stomatitis genoemd. Mucositis is een verzamelwoord voor een ontsteking van de slijmvliezen ter hoogte van de mond, slokdarm en de darmen.

Enkele raadgevingen

T a n d e n p o e t s e n

- Poets uw tanden minstens tweemaal per dag, en liefst na elke maaltijd en voor het slapengaan.
- Gebruik een zachte of medium tandenborstel.
- Als uw arts geen mondspoelingen heeft voorgeschreven, mag u een klassieke tandpasta met fluor gebruiken.
- Als u mondspoelingen moet doen, dan gebruikt u het best tandpasta zonder NLS (natriumlaurylsulfaat), bijvoorbeeld Sensodyne®F-gel, Zendium® of Meridol®.
- Vervang uw tandenborstel minstens om de twee maanden.
- Spoel na het poetsen uw tandenborstel grondig met lauw water en bewaar hem droog.
- Een elektrische tandenborstel moet zeer voorzichtig gebruikt worden. Ook hier is aandacht voor hygiëne van de borstelkop belangrijk.
- Tussen de tanden kunt u de tandplak verwijderen door eenmaal per dag gebruik te maken van tandzijde. Gebruik liever geen tandenstokers, die kunnen uw tandvlees beschadigen.

M o n d s p o e l i n g

- Door de therapie kunt u vatbaarder worden voor infecties en daarom kan de arts u bijkomende mondspoelingen voorschrijven. Mondspoelingen op basis van chloorhexidine (bijvoorbeeld Perio-Aid®) hebben een antibacteriële werking. Het gebruik van een mondspoeling vervangt in geen geval het tandenpoetsen.
- Poets altijd eerst uw tanden.
- Neem 10 ml Perio-Aid®, dit mag eventueel verdund worden in 10 ml water vlak voor gebruik.
- Spoel minstens 1 minuut, eventueel opgesplitst in driemaal 20 seconden. Tweemaal spoelen per dag is voldoende, omdat het actief product 8 tot 12 uur blijft nawerken.

T a n d p r o t h e s e

- Reinig de prothese minstens eenmaal per dag.
- Spoel uw prothese na iedere maaltijd af onder stromend water.
- Neem de prothese enkele uren per dag uit uw mond om uw slijmvlies wat rust te geven. Bij ontsteking of aftvorming van het mondslijmvlies laat u de prothese uit en raadpleegt u de arts.
- Laat 's nachts en bij een pijnlijke mond de prothese uit.
- Bewaar uw prothese droog en reinig ze voor u ze weer in uw mond plaatst.
- Tijdens periodes waarin uw arts het gebruik van een mondspoeling adviseert, borstelt u de prothese eerst met een chloorhexidineoplossing (Perio-Aid®) voor u ze in uw mond brengt.

M o n d i n s p e c t i e

- Bekijk af en toe uw mond in de spiegel, eventueel met een lampje.
- Kijk naar uw lippen, tong, de binnenzijde van de wangen, onder de tong en naar het verhemelte.
- Bij droge lippen of wanneer uw lippen gebarsten zijn, kunt u ze dun insmeren met een cacaoboterstift of met lippenzalf uit een tube.
- Bij een droge mond kunt u de speekselklieren stimuleren door een suikervrij zuurtje of kauwgom (met Xylitol) te nemen of kunstspeeksel te gebruiken (Orale-Balance bijvoorbeeld).

Algemene raadgevingen

- Vermijd, indien mogelijk, alcohol en andere irriterende voedingsstoffen zoals te warme, te fel gekruide of te zure spijzen.
- Vermijd citrusfruit zoals sinaasappel, pompelmoes, kiwi, citroen, mandarijn. Dit fruit kan te prikkelend zijn.
- Let op met zoete en zure voedingsmiddelen of dranken omdat bij een droge mond het risico op tandbederf groter is.
- Melk, ijs, banaan, zacht rijp fruit en yoghurt kunt u over het algemeen wel goed verdragen.

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

- Wanneer u veranderingen waarneemt in uw mondslijmvlies: blaasjes, zweertjes, droge mond, witte stipjes in uw mond (tong, wangслиmvliezen). Dit laatste zou kunnen wijzen op een schimmelinfectie.
- Wanneer u pijn hebt in uw mond of keel. Uw arts kan u een mucositis- of stomatitiscocktail voorschrijven om uw mond of keel te verzachten.
- Wanneer u nog moeilijk kunt eten en op korte tijd veel gewicht verliest.
- Wanneer u koorts hebt. Dit zou kunnen wijzen op een bijkomende infectie in uw mond.

Duurtijd

Een aantasting van het mondslijmvlies begint meestal vijf tot zeven dagen na toediening van therapie. De slijmvliezen worden bleek en droog. Vaak krijgt u een branderig gevoel in de mond, en uw tong kan droog aanvoelen. Dit evolueert soms verder naar een ernstige ontsteking met pijnlijke zweertjes in de mond. Omdat de smaakcellen worden aangetast, gaat dit meestal gepaard met smaakveranderingen. Herstel van de slijmvliezen begint na twee à drie weken.

Een goede dagelijkse mondhygiëne is dus zeer belangrijk om problemen van het mondslijmvlies te voorkomen. Daarnaast zijn de voedingstoestand (of u goed en voldoende gevarieerd kunt eten), de dosis van de geneesmiddelen die u krijgt en andere factoren mee bepalend voor de ernst van de stomatitis die kan optreden.

Voor bijkomende informatie over goede mondzorg kunt u terecht bij uw tandarts, uw arts of verpleegkundige.

Bij een controlebezoek aan uw tandarts moet u zeker vermelden dat u chemotherapie of andere celremmende geneesmiddelen krijgt. Er gebeurt het best een nazicht vóór het opstarten van de behandeling (tijdens de behandeling vinden er het best geen ingrepen plaats).

Diarree (buikloop)

Uw behandeling kan inwerken op de cellen van de maag en de darmen.

Daardoor kunt u last krijgen van diarree. U zult dan vaker stoelgang hebben en uw stoelgang zal vloeibaarder zijn dan gewoonlijk. Er kunnen ook andere oorzaken zijn voor uw diarree, zoals bijvoorbeeld darminfecties en stress.

Soms kan diarree gepaard gaan met uitdrogingsverschijnselen. Die verschijnselen zijn een gevoel van dorst, een droge mond, een droge tong, een droge of gerimpelde huid en verminderde en donkere, troebele urine.

Enkele raadgevingen

Algemene adviezen

- Neem nooit geneesmiddelen tegen diarree zonder uw (huis)arts te raadplegen.
- Verzorg uw huid na elke ontlasting. Maak uw huid schoon met zacht toiletpapier (niet wrijven). Was al deppend met een niet-geparfumeerde zeep. Spoel overvloedig af met lauw water.
- Controleer hoe vaak u stoelgang hebt en welke samenstelling uw stoelgang heeft.

Voedingsadviezen bij diarree

De voeding mag de ontlasting niet bevorderen.

- Drink veel, minstens 1,5 tot 2 liter per dag, om uitdroging tegen te gaan.
- Vooral thee, rijstwater, wortelsap en bosbessensap zouden een gunstige invloed hebben op diarree.
- Vermijd koffie.
- Vermijd te koude en te warme dranken.
- Het is raadzaam bij alles wat u drinkt vast voedsel zoals beschuit of toast te eten. Hierdoor wordt het vocht in de darmen gebonden.
- Vermijd een te vette voeding.
- Vermijd een te sterk gekruide voeding.
- Eet geen ontbijtkoek (peperkoek).
- Vermijd vers fruit (sinaasappelen) en rauwkost.

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

- Als u driemaal per dag of meer stoelgang hebt.
- Als uw stoelgang zachter of vloeibaarder wordt.
- Als u last hebt van een branderig gevoel aan de aars.
- Als u bloed in de stoelgang ziet of als uw stoelgang een zwarte kleur heeft.
- Als u slijmerige stoelgang hebt.
- Als u koorts hebt.
- Als u hierbij nog last hebt van een droge mond en/of droge tong en minder plast (de urine is ook troebel en donker van kleur). Deze tekenen wijzen op een uitdroging van uw lichaam. Het is dan belangrijk om extra vocht te nemen. Soms kan het zijn dat u wordt opgenomen in het ziekenhuis om via een infuus extra vocht te krijgen.

Duurtijd

Diarree door de behandeling is van tijdelijke aard. Zodra de maag en darmcellen zich herstellen, zal de diarree verdwijnen.

Grieperig gevoel

Na de toediening van uw behandeling kunt u last krijgen van een grieperig gevoel met hoofdpijn, spierpijn, koude rillingen en koorts.

Als deze symptomen – alleen of samen – in een milde vorm voorkomen, kan dit wijzen op een normale reactie van uw lichaam op de toegediende geneesmiddelen.

Enkele raadgevingen

- Neem onmiddellijk na de behandeling voldoende rust. Tracht voldoende te drinken (1,5 tot 2 liter per dag).
- Als u tijdens de eerste 5 dagen na de toediening van de therapie last heeft van deze symptomen, mag u paracetamol innemen (bijvoorbeeld Dafalgan® van 500 mg, maximaal 8 keer per dag of Dafalgan® forte van 1g, maximaal 4 keer per dag). Vanaf de 6de dag na de toediening kunnen deze symptomen ook het gevolg zijn van een infectie. Het is daarom belangrijk dat u uw lichaamstemperatuur controleert voor elke inname van paracetamol/Dafalgan®. Dafalgan® kan koorts immers onderdrukken en een infectie maskeren. Een hoge temperatuur (meer dan 38°C), rillingen of een aanhoudende lichte temperatuursverhoging (bijvoorbeeld 37,5°C) moeten onmiddellijk worden gemeld aan uw (huis)arts.
- Neem strikt de geneesmiddelen die uw arts heeft voorgeschreven.

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

- Als deze tekenen niet verbeteren nadat u de geneesmiddelen die uw (huis)arts heeft voorgeschreven, hebt ingenomen.
- Als deze tekenen erger worden in de dagen na de behandeling, hoewel u de voorgeschreven geneesmiddelen hebt ingenomen.

Duurtijd

Deze tekenen zijn heel tijdelijk. Ze komen voor op de dag van de behandeling en kunnen tot een week na de behandeling duren. Ze verdwijnen meestal spontaan of met behulp van geneesmiddelen die uw arts voorschrijft.

Tintelingen en zenuwpijnen

Uw behandeling kan een negatieve invloed hebben op het zenuwstelsel.

De klachten kunnen verschillen naargelang de ernst van de aantasting.

U kunt last krijgen van tintelingen en een 'voos' gevoel krijgen in uw vingers en tenen. Het kan voorkomen dat u minder kracht hebt en dat u minder goed fijne bewegingen kunt uitvoeren zoals het sluiten van knopen of het vasthouden van een pen. Sommigen klagen over een drukkende pijn in de voetzool. Evenwichtsstoornissen, gehoorstoornissen, algemene spierzwakte, maagpijn, verstopping, enzovoort kunnen ook voorkomen, meestal elk afzonderlijk en in een milde vorm.

Raadgeving

Als u zich soms duizelig voelt of evenwichtsstoornissen hebt, bestuur dan geen voertuig en zorg voor gezelschap tijdens uw verplaatsingen.

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

- Als u een van de hierboven beschreven klachten hebt.
- Als deze klachten erger worden en als uw normaal functioneren door die klachten in het gedrang komt.

Duurtijd

Deze tekenen treden slechts zeer zelden op na een eerste behandeling.

Na herhaalde toedieningen kunnen ze wel optreden of verergeren. Na afloop van de behandeling treedt er meestal na verloop van tijd een spontaan herstel op.

Veranderingen aan de nagels

Uw behandeling kan een beschadiging van de nagels veroorzaken. Dat kan variëren van het broos worden en/of afbrokkelen van de nagels, het splijten van de nagels tot het ontkleuren of verkleuren.

Enkele raadgevingen

- Zorg voor een goede nagelhygiëne, dit voorkomt infecties.
- Om 'vasthaken' te voorkomen draagt u best handschoenen bij het uitvoeren van sommige handelingen.
- Breng vanaf het begin van de behandeling een nagelversteviger aan.
- Vermijd contact met irriterende producten en voorkom verwondingen door handschoenen te dragen bij bepaalde activiteiten.
- Als er een infectie optreedt, is het mogelijk dat er antibiotica worden toegediend.
- Tijdens de toediening van sommige cytostatica zal uw verpleegkundige u voorstellen uw handen en/of voeten af te koelen. Hiervoor zijn er speciale 'koude' wanten voorzien. Door de koude vernauwen de bloedvaten in handen/voeten. Zo kunnen de geneesmiddelen niet tot in uw vinger-toppen/tenen komen en hebt u minder kans op beschadiging van uw nagels.

Duurtijd

Nagelbeschadiging ontstaat vrij langzaam en is niet blijvend. Dit betekent dat na het stopzetten van de behandeling de nagels spontaan herstellen. De duur van het herstelproces is afhankelijk van de graad van de beschadiging.

Last aan de ogen

Uw behandeling kan pijnlijke ogen veroorzaken. U kunt het gevoel hebben alsof er zand in uw ogen zit. Uw oogranden kunnen rood en ontstoken zijn.

's Ochtends bij het ontwaken kunnen er korstjes in uw ogen zitten.

U kunt ook last hebben van tranende ogen. Tranende ogen ontstaan meestal als gevolg van oogirritatie. Oogdruppels kunnen verzachting brengen. Soms kunnen tranende ogen het gevolg zijn van een vernauwing van het traankanaal.

Enkele raadgevingen

Bij pijnlijke ogen

- Gun uw ogen zoveel mogelijk rust.
- Bescherm uw ogen met een zonnebril tegen scherp licht (draag hem eventueel zelfs in huis).
- Voorkom sterke wisselingen van lichtsterkte: kijk televisie in een voldoende verlichte kamer. Lees met voldoende achtergrondverlichting.
- Rust met gesloten ogen.
- Uw behandelende arts zal soms beschermende oogdruppels of oogzalf voorschrijven.

Bij korstvorming in de ogen

- Week de korstjes los met overvloedig lauw water. Hiervoor kunt u ook een verzachtende lotion gebruiken, bijvoorbeeld op basis van kamillebloemen of boorzuur.
- Verwijder gedroogde korstjes met een vochtig kompres. Gebruik slechts één kompres per oog.
- Wees matig met make-up.
- Als u zich toch opmaakt, zorg dan voor een grondige oogreiniging vóór u gaat slapen.

Bij tranende ogen

Uw arts kan hiervoor oogdruppels voorschrijven. Hij kan ook een oogarts contacteren om te kijken of er een vernauwing is van het traankanaal. In dat geval kan de arts beslissen om een klein buisje te plaatsen waardoor de doorgang van het traankanaal gewaarborgd blijft.

Daarvoor is een korte algemene verdoving noodzakelijk.

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

- Als u gedurende enkele dagen veel korstjes opmerkt.
- Als de korstjes een donkergele of groene kleur hebben.
- Bij gezichtsklachten zoals wazig zicht, gekleurde vlekken zien, sterretjes zien.
- Als de pijn blijft aanhouden.
- Bij overvloedig tranende ogen.

Duurtijd

Deze verschijnselen kunnen enkele dagen na de toediening optreden.

Meestal hebt u er wat meer last van als de toediening meerdere dagen na elkaar gebeurt. Een week tot 14 dagen na het einde van de behandeling verdwijnen de klachten.

Invloed op de seksualiteit

De invloed van een behandeling met chemotherapie op de seksualiteit is voor iedere patiënt verschillend. Zowel lichamelijke als emotionele gevolgen van uw ziekte en uw behandeling kunnen gevolgen hebben voor uw seksuele behoefte en uw seksleven. Het is goed mogelijk dat u door andere zorgen uw seksleven nu minder belangrijk vindt. Misschien moeten u en uw partner nog wennen aan de uiterlijke veranderingen door de behandeling, zoals haarverlies. Het kan ook zijn dat u door de chemotherapie een aantal lichamelijke klachten ondervindt zoals vermoeidheid en misselijkheid. Ook daardoor kan de zin om te vrijen sterk verminderd zijn of kunt u angst hebben voor pijn tijdens het vrijen. Tijdens, maar ook na uw behandeling hebt u misschien meer behoefte aan begrip, warmte en intimiteit, maar dit is niet altijd makkelijk realiseerbaar.

Daarnaast kunnen de bijwerkingen van de chemotherapie ook een tijdelijke invloed hebben op het seksueel functioneren. Erectiestoornissen en/of ejaculatieproblemen kunnen zich voordoen. Sommige mannen ervaren pijn bij het klaarkomen. Deze problemen zijn meestal van voorbijgaande aard.

Het bespreekbaar maken van seksuele problemen is belangrijk. Door erover te praten met uw partner leert u elkaar beter te begrijpen. Ook met uw zorgverleners kunt u problemen rond seksualiteit bespreken.

Tijdens uw behandeling met chemotherapie, en tot enkele maanden nadien, is het belangrijk om voorbehoedsmiddelen (bijvoorbeeld een condoom) te gebruiken. Een mogelijke zwangerschap moet nu immers voorkomen worden, omdat de chemotherapie schadelijk kan zijn voor de baby. Ook indien een zwangerschap bij uw partner niet meer mogelijk is, is het raadzaam de eerste dagen na de toediening van de chemotherapie een condoom te gebruiken aangezien restanten van chemotherapie ook in sperma kunnen zitten.

Als er nog een kinderwens bestaat, is het belangrijk dat op voorhand met de arts te bespreken. Vóór de start van de behandeling met chemotherapie kunt u zaadcellen laten invriezen, die later voor medisch begeleide bevruchting kunnen gebruikt worden.

Nevenwerkingen door het gebruik van corticosteroiden

Tijdens uw behandeling moet u corticosteroiden innemen (zoals bijvoorbeeld Methylprednisolone/Medrol®, Prednisolone, Dexamethasone, ...). Corticosteroiden kunnen een aantal nevenwerkingen veroorzaken.

Het is belangrijk dat u deze klachten met uw arts of verpleegkundige bespreekt. Deze klachten mogen in geen geval een reden zijn om de corticosteroiden niet volgens voorschrift in te nemen. Deze medicatie is immers belangrijk voor u, hetzij om klachten ten gevolge van de therapie te beperken, hetzij omdat ze deel uitmaakt van uw behandeling.

Mogelijke nevenwerkingen door het gebruik van corticosteroiden

- maaglast
- slaapproblemen (vooral moeite om in te slapen)
- verhoogde eetlust
- stemmingswisselingen
- mogelijke verstoring van de opname – afbraak van uw suikergehalte in het bloed

U vermeldt best aan uw arts of verpleegkundige dat u aan suikerziekte lijdt.

Bij langdurig gebruik van corticosteroiden kan het gelaat wat opzwellen en kan de huid dunner worden.

Enkele raadgevingen

- Vanwege mogelijke slaapproblemen neemt u deze medicatie het beste 's morgens in, bij het ontbijt. Als u ook 's avonds een dosis moet innemen, doe dit dan niet vlak voor het slapengaan, maar bijvoorbeeld bij het avondmaal.
- Om uw maag te beschermen is het goed de medicatie bij de maaltijd of bij een klein tussendoortje in te nemen. Dit is ook handig als de tabletten of capsules slecht smaken.
- Bij langdurig gebruik kan uw huid beschadigd worden en kunt u best uw huid beschermen tegen wondjes.

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

- Als u last hebt van een van de voorgenoemde klachten. Bij maaglast kan uw arts maagbeschermende medicatie voorschrijven.
- Bij slaapproblemen kan uw arts tijdelijk slaapmedicatie voorschrijven.
- Raadpleeg ook uw arts of verpleegkundige, zo nodig, voor een aangepaste huid- en/of wondverzorging, bij een langdurig gebruik van corticosteroïden.

Duurtijd

De klachten door het gebruik van corticosteroïden zijn van tijdelijke aard. Ze verdwijnen meestal zodra u deze medicatie niet meer moet innemen.

Contactgegevens

Artsen dienst Urologie..... 053 72 43 78

- Dr. Mottrie A.
- Dr. Schatteman P.
- Dr. De Naeyer G.
- Dr D'Hondt F.
- Dr. Pauwels E.
- Dr. De Groote R.

Verpleegkundig coördinatoren..... 053 72 70 63

Marleen De Pauw / Brecht Van Vaerenbergh **053 72 85 14**

Sociale dienst Aalst..... 053 72 40 13

Silke Lossie

Klinisch Psycholoog Aalst..... 053 72 87 12

Algemeen onthaal, campus Aalst..... 053 72 41 11

Secretariaat dienst Urologie..... 053 72 43 78

Voor inlichtingen en afspraken is het secretariaat bereikbaar van maandag tot vrijdag van 8.00 tot 18.00 uur.

Verpleegafdeling Urologie..... 053 72 42 37

De verpleegafdeling is dagelijks telefonisch bereikbaar.
Bezoekuren van 14.00 tot 20.00 uur.

Verpleegafdeling Oncologie..... 053 72 46 62

De verpleegafdeling is dagelijks telefonisch bereikbaar.
Bezoekuren van 14.00 tot 20.00 uur.

Dagziekenhuis Oncologie..... 053 72 45 51

Voor inlichtingen en afspraken is het dagziekenhuis telefonisch bereikbaar van maandag tot vrijdag van 8.00 tot 18.00 uur

Secretariaat dienst Radiotherapie..... 053 72 44 79

Voor inlichtingen en afspraken is het secretariaat telefonisch bereikbaar van maandag tot vrijdag van 8.30 tot 17.00 uur.

Notities

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

This image shows a single sheet of white paper with horizontal dashed lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal dashed lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Handwriting practice lines on page 39. The page features 18 horizontal dotted lines for writing practice, arranged in 9 pairs. The page is framed by a blue border with rounded corners on the right side.

Deze brochure is gebaseerd op de brochure 'docetaxel' van het UZ Leuven,
versie juli 2020